

LA ESQUELLA DE LA TORRATXA

PERIÒDICH SATÍRICH

HUMORÍSTICH, ILUSTRAT Y LITERARI

DONARÀ AL MENOS UNS ESQUELLOTS CADA SEMANA

10 céntims cada número per tot Espanya

Números atrassats 20 céntims

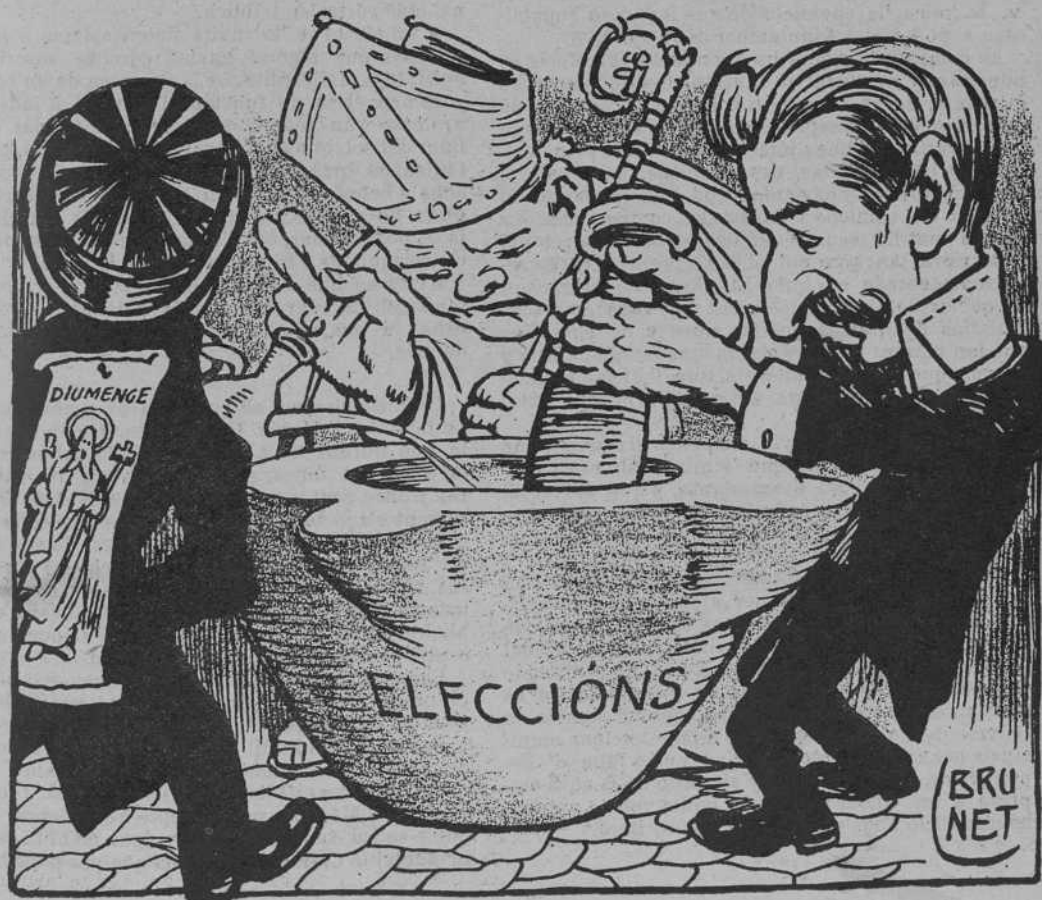
ADMINISTRACIÓ Y REDACCIÓ

LLIBRERIA ESPANYOLA, RAMBLA DEL MITJ, NÚM. 20
BARCELONA

PREU DE SUSCRIPCIÓ

Fora de Barcelona, cada trimestre Espanya, 3 pessetas
Cuba, Puerto Rico y Extranjer, 5

LA CONXORXA ELECTORAL

—Mestre Casañas, á pesar de las vostras benedicções, me sembla que se 'ns nega l' all-y-oli.

EN BROMA

—¡Qué 'n tindria de vots vosté, si 's presentés candidata! ..

—¡Ja ho crech! Solzament me votessin tots els que 'm deuen algun favor...

CRONICA

Al mateix temps que casi tots els teatros de Barcelona, han obert la seva temporada còmica 'ls enemichs de que la *purria* republicana s' poderi del Ajuntament de la ciutat.

La companyia que s' ha organiat a tal efecte es numerosa y ha entrat en funcions desde 'ls primers moments, sense ni menos cuidar-se d' ensajar, de manera que ha donat una serie d' espectacles de lo més divertit que puga imaginarse, á causa principalment de las espifiadas, desafinacions, galls, cabriolas, tamborellas y caygudas que han presentat al públich els cómichs y dansants á competencia. En aquest punt ha resultat alló de que no hi ha res que fassa riure tant com un' obra ab pretensions de seria representada en bufo. Els Circos Eqüestres son els qu' explotan principalment aquestas grotescas parodias de dramas que fan riure y de comedias que fan plorar. Primers actors que fan de clowns y clowns que fan de primers actors: l' efecte es sempre 'l mateix y sempre extraordinariament exhilarant.

Forman la companyia elements diversos y de distintas procedencias que 's miran ab rezel y ab enveja, 's tractan ab desconfiansa, y que ab tot el cor se destrossarian cada vegada que 'ls uns sospitan que 'ls altres van á obtenir un aplauso ó una millora de sou.

Fins ara han sigut inútils tots els esforços que ha fet el director d' escena per ajermanarlos y conciliarlos, y aixó que 'l tal director es *nada menos* que un prelat de la Iglesia, l' Eminentíssim Cardenal Cassanyas. Apenas vingut de Roma, hont prengué part en el Cónclave, ha hagut de reconèixer qu' es molt més fácil elegir un Papa, que un arcalde de Barcelona, disposat á guanyar unas eleccions municipals per art de miracle. Y aixó que á falta d' Esperit Sant, té per guiarlo y ajudarlo en la seva empresa á un colom negre de molta volada y de no menos afició á las véssas: D. Teodoro Baró.

S' havia pensat en un principi reforzar la companyia ab una secció del Teatro regionalista. Recordant l' época en que 'l malaguanyat Doctor Robert exercia de primer galán, guanyantse aplausos y ovacions, se figuravan qu' encare avuy podrian renovar-se aquells grans éxits, y sobre tot que 'ls regionalistas portarian públich.

A tal efecte se 'ls invitá á contractarse, y fins asseguravan que alguns havian promés suscriure l' escriptura, enllepolits per la promesa de un bon sou y de una serie de funcions á benefici d' ells. Pero prompte van reflexionar, veyent més clar que la llum del sol, que si donavan aquest mal pas, presentantse de brasset ab els caciquistas, en lloch de sous y beneficis lo únich que trobarian seria una pluja de patatas y de tronxos. Ab els reaccionaris ja hi podian anar, com hi han anat sempre; pero ab els caciquistas... hi havia pena de la vida.

Aixís es que han resolt treballar apart, contentantse ab las engrunas que 'ls hi deixin els republicans. Si una sola n' arplegan, aquesta hi será de més.

Un altre element ab qui contavan y que també 'ls ha fallat es l' Heréu Pantorrilles. Galán d' empena, que durant molt temps arribá á adquirir fama de celebritat única, omplint el teatro de alabareros y altra gent assalariada, qui aplaudian frenéticament els jochs de prestidigitació que solia intercalar en las obras de mágica electoral de son aplaudit repertori, avuy no está per jochs, ni per mágicas, ni per eleccions. Ja sab ell que li coneixen la trampa y ademés comprén que actualment el públich vol que 's jugui net, no estant disposat á consentir que la *claque* fassi de las sevas.

Per aquest motiu, á l' invitació que se li ha dirigit oferintli un lloch eminent en el cartell, ha respost fugint d' estudi.

Segons ell, es inútil tot lo que 's fassi en contra del gust y de la voluntat del públich franca y eloqüentment manifestada en las últimas funcions electorals. Més val, en concepte seu, deixar que 'l poble se las compongui com vulgui: no hi fa res que invadeixi la Casa gran: ell creu que per pujarhi fins

hi haurà gavinetadas, y que quan vingui l' desori, llavors tothom anirà á buscar als que avuy s' apartin, demanantlos per favor que reprenguin las malas manyas y fassin l' obsequi d' estafarlos, com ho feyan avants sense que ningú, absolutament ningú tingués que dirhi res.

Aquells bons temps de Santa Tupinada beneyta tornarán inevitablement ab sols deixar que 'ls partidaris de la legalitat se destrossin y 's devorin ells ab ells. Aixís, donchs, lo més convenient, no es pas donar batallas electorals per endavant perdudas, sino veure de ficar la bruixa en el camp enemich: buscar un D. Rodrigo ó un D. Julián que 'ls exasperí, que 'ls fassi barallar y que se 'ls vengui. Únicament de las ayguas térbolas de un nou Guadalete ne pot sortir triomfal la restauració del nou imperi caciquista.

Aquests son els p'ans del Maquiavelo de Sardanyola, qui al negarse á pendre part en las funcions, deixa un gran buyt en la companyia dirigida per l' Eminentíssim.

A fi de omplir aquest buyt se ve treballant desesperadament á Ma'rit y á Barcelona.

A Madrid el ministre panxut no se sab avenir de que las cosas de Barcelona se li presentin tan malament. Funcionan els fils tel·fònichs sense parar.

—Digui Sr. Rothwos: ¿qué fa aquest alcalde?

—Esperi un moment que ara vaig á preguntarli.

Se n' hi va.

—Miri, Sr. Boladeres, el ministre acaba de demanarme que fa.

D. Guillém, acariciantse las llargas patillas, y somrihent, respon:

—Que vol que fassi... res.

—Bueno: está be: li diré á n' en García Alix que s' acaricia las patillas, y que las te cada dia més encantadoras y sugestivas... Pero en materia d' eleccions?...

—¡Ah! en materia d' eleccions, ja ho sab. Jo soch monárquich y vull y desitjo y anhelo ab tota l' ánima que 'ls monárquichs guanyin... Pero, aixó sí, que no 'm demanin que 'm separi de la legalitat.

—Pero aixís es impossible guanyar.

—Qué vol que li digui jo, pobre de mí!... Si no 'ls agrada l' actitut en que 'm coloco (tot dret, estirat y acariciantse las patillas) poden disposar de la vara... Presento la dimissió. Ja ho sab el ministre: me 'n vaig ó 'm quedo: ell que resolgui.

—Donchs, miri, jo faré dos quartos de lo mateix.

Després de las entrevistas y de las conferencias, el ministre panxut, crida al seu pretor:—Vingui immediatament: hem de parlar.

Y l' Sr. Rothwos se 'n va á Madrid de una manera fulminant.

Y comensa á corre la veu de que per fi s' ha resolt el conflicte de l' arcaldia de Barcelona. ¡Afora las figuras decorativas més ó menos empatilladas! Al últim s' ha trobat l' home del dia, el salvador de la patria, el tremendo que 's compromet, si li donan la vara, á guanyar las eleccions.

Es una especie de Goliath. En Tort y Martorell. Ja als republicans, á la vista de aquest gegant, se 'ls comensa á posar la pell de gallina. El ministre panxut esclata de goig, pensant que si pot fer dragar aquest globulillo á Barcelona, Barcelona expeirà de grat ó per forcea 'ls msls humors republicans qu' envenenan al seu organisme.

Ja s' havia cridat al fuster porque fes al nou arcaldia una basseta proporcionada á la seva estatura ab que sustituir al silló de l' arcaldia, quan l' agraciad (?) que, segons sembla, s' havia compromés á guanyar las eleccions, explica 'ls medis qu' empleará per conseguirho.

—En primer lloch—diu—es precis que se 'm suspengui al actual Ajuntament, y després se fará lo que 's pugui.

No d' altra manera s' expressava l' famós italiá, inventor de uns polvos pera matar pussas.

—L' empleo de aquests polvos es molt senzill—deya—m' agafeu la pussa, me li obriu la boca, me li fiquen un granet de aquests polvos, y mortal!

El Sr. Tort, per assegurar l' éxit, podia haver demanat no tan sols la suspensió del Ajuntament, sino que l' dia de las eleccions signessin detinguts els 35,000, els 40,000, els 50,000 electors republicans de Barcelona; de aquesta manera res més segur que l' triunfo de la coalició monárquica.

Y aixís estém. La companyia dirigida per l' Eminentíssim donant cada espectacle que fa partir de riure. El Sr. Boladeres acariciantse las patillas, mentres espera que li admetin ó deixin de admétreli la dimissió. El Sr. González Rothwos, vacilant entre fer la maleta ó quedarse. El ministre de la panxa grossa, remouventse

nerviós y no sabent ja si li fa mal el cap ó l' ventre...

Y entretant, á despit de traidors y mal intencionats, va fortificantse la fe y creixent l' entusiasme—un entusiasme seré y confiat—de la gran massa republicana, que constituheix la majoria del poble barceloní.

El bloc s' ha solidificat, y s' ha tornat escollera. Una escollera semblant á la que arranca de Montjuich, contra la qual s' estrellan las onadas impotents. Y que quan més se remouhen, més pudó fan, porque ab ellas s' hi barreja l' aygua bruta de las clavegueras.

P. DEL O.

—Si me la donan,
¡reneu qué bé!
quan me passeji,
¡quín goig faré!

EL RAIG DE SOL

Polsím d' or y ámbar que l' ayre gronxola,
brillant é impalpable, com átomos de llum,
del sol á la terra portant alegrías
ni es nota, ni es núvol, ni es foch, ni es perfum.

Nadant en sas onas de pols lluminosa
inquiets aletejan gentils amadors
y saltan y volan y fugen y brillan
y fan de la terra son tálam d' amors.

Pintor que domina la gama del iris,
es ágata y ópals, topaci y rubí...
Sos cántichs y ritmes el ayre transporta
y es músich y poeta... Son art es diví.
Polsím que brilleja quan l' ayre 'l bressola,
conjunt que desgrana moléculas d' or
del cel á la terra portant alegrías
es vida y es joia y es llum y es amor.

ANGEL VILANOVA

LA RECÍPROCA

I

—Ves á baix á l' entrada, digas á la portera que t' obri 'l quartet dels contadors y tanca l' aixeta del nostre.

—¿Y aixó? ¿Per qué tantas precaucions? ¿No n' hi hauria prou ab tancar l' aixeta del pis?

—¡Cá! No vull que 'm succeheixi lo del any pasat. Tot el mes d' agost vam ser á fora, no vam gastar una gota de gas, y no obstant, al tornar van durme un compte de gas consumit aquell mes, que girava d' espatllas. ¿Te 'n recordas de lo que va dir el cobrador al sentir las meas queixas?—«Vostés podrán haver estat á fora, pero 'l contador marca aixó, y 'l contador no pot equivocarse.»—«Pero ¿cóm es possible que no haventne consumit...?»—«Y qui li assegura á vosté que á la canyería, desde 'l contador aquí, no hi ha algún escape? La Companyia no se 'n pot fer responsable dels defectes que hi hagi á l' instalació.» Y vulgas no vulgas, vaig haver d' ajupirme á pagar una pila de metros de gas que jo no havia consumit. Ves, tanca l' aixeta y deixat d' orgas. Aixís sé de cert que no podem tenir qüestions.—

La minyona baixa l' escala, fa obrirse 'l quarto dels contadors, y obehint las ordres del amo, ¡crach!, tanca la clau del seu.

—Ja está, senyor.

—Deu t' ho pagui.

II

—¡Buenas!... Si es servit.

—¿Qu' es aixó?

—El recibo del gas.

—¡Caramba! ¡Quína pressa portan! ¿Abir vam acabar el mes de setembre, y ja surten ab el compte?

—Dispensi, aquest recibo no es del setembre: es del mes anterior.

—¿Del juliol? Ja 'l tinch pagat.

—No, senyor: del mes d' agost.

—¿Que parla de serio?

—Véjiho vosté mateix: «Gas consumido durante el mes de agosto por don...»

—Permetim que li digui que la Companyia está somiant. Durant el mes d' agost no puch haver consumit gas, per la senzilla rahó de que tots trentaun días els hem passat fora de Barcelona.

—El contador marca aixó, y 'l contador no s' equivoca...

—¡Bravo! (La mateixa cansó de l' altre any.) ¿Y si jo li digués que sí que s' equivoca? Perque li adverteixo que vaig tancar l' aixeta.

—¡Y bé! ¿Qui li assegura á vosté que á la canyería no hi ha un escape?

—¿A la canyería del carrer?

—Desde 'l contador fins aquí al pis...

—Es que, sangrantme en salut, vaig tancar l' aixeta del contador...

—Es inútil: tot aixó son subterfugis que á mí no 'm convencen. El meu deber es cobrar el gas consumit, y desde 'l moment que 'l recibo diu que vosté en el mes d' agost n' ha consumit vuyt metros...

—¡Pero aixó es un absurd! Els metxeros tancats, l' aixeta de pas tancada, el contador tancat... ¿Cóm s' han d' haver gastat aquests vuyt metros?

—¡Qué sé jo!... No m' hi dedico á endavinar logogrifos. Jo no més faig cas de lo que diu el recibo.

—¡Molt bé! De modo que per vosté, á pesar de las precaucions presas, es possible que jo hagi consumit vuyt metros de gas...

—Tingui: ben clar ho expressa 'l recibo.

—Corrent; dongui. No tinch res que objectar. Vaig á pagarlo. ¿Qué gasta portamonedas vosté?

—Sí, senyor.

—Donchs... mirissel y á dintre hi trobará dugas pessetas que jo li he donat, import del gas consumit.

—¡Cóm!... ¿Que vosté m' ha donat dugas pessetas?

—Sí, senyor: examínis el portamonedas: veurá com sí que las hi té.

—Encare que las hi tingui, vosté á mí no m' ha donat res.

—¡Vaya! Dugas pessetas: al portamonedas se las trobará.

—¿Pero cóm poden ser al meu portamonedas las sevas dugas pessetas, si 'l duch tancat, si no me 'l he tret de la butxaca sisquera?

—Senyor meu, ó 's fa 'l miracle per tots ó no 's fa per ningú. Vosté s' ha cobrat els diners y se 'ls ha ficat al portamonedas sense obrirlo ni treuressel de la butxaca, de la mateixa manera que jo hi consumit el gas sense haver encés el llum y tenint ben tancada l' aixeta del contador.—

El cobrador se queda ab un pam de nas, y jo, aprofitant la seva turbació, pitjo suaument la porta y 'l deixo á l' escala ab la major delicadesa.

«Donde las dan las toman.»

Ja sé que ara la Companyia voldrá fastidiarme tallantme la canyería y deixantme á las foscas.

Però aquesta vegada l' hi guanyada per má.

Desde 'l primer del mes, gasto acetileno.

A. MARCH

Diálechs d' actualitat que fa poch temps he cassat

—Noy: ¿qué ja has sentit la Paula?

—Encare no.

—Donchs, ¿qué fas?

—Res; espero que la cantin

al *Lleixiu*, ó á Novedats.

Mes si la Paula fos guapa,

com que jo, soch músich, ¿sabs?

molt mes gust me donaría.

—¿Qué?

—Si la pogués tocar.

—Desd' aquellas ordres serias que va doná' en Monegal, sembla que ara, la Carlota, no puja al tranvía may.

TORNANT LA FEYNA

Lo que á la noya l' empipa,
si s' ha de dir net y clar,
es que portant tants sombreros,
ella no 'n pugui portar.

—No es extrany. Com que 'ls tranvías,
ara de plens no hi van tant,
no troba qui la pessigui...
allá 'hont ella té mes carn.

—Diu que un día que badava
la simpática Assumpció,
jugant, y sense volguerho
el promés li va fé' un bony.

—Aixó ray. Si vol curarse,
tot té remey á n' al mon;
no mes falta que se 'n vagi...
á trobá' al doctor Munyon.

—Ahí 'm deya la Carmeta
que té un home molt dolent,
puig ab el génit que gasta
la renya cotfnuament.

—Donechs á mí, la Francisqueta
va explicarme lo mateix;
l' home, sempre li está á sobre,
y la pobra ne té un feix.

LLUIS G. SALVADOR

RECORTS

¡Cóm me 'n recordo del temps en que jo era cot-xero del tranviá!

Quan vaig acceptar el cárrech, ja 'm vaig fer el meu raciocini.—Noy,—vaig dirme—aixó no es jugar al tuti ni vendre castanyas. La ocupació es de verdader compromís. Tens á las tevas mans la vida d' una multitud de personas y, vaja... no val á badar.

Llavoras, aixó de «no val á badar» encare no 's deya, pero jo... ja ho pensava.

Y no badava, no; ja us ho asseguro.

Alegre y enrahcnador, com he sigut sempre del meu natural, en quant pujava á la plataforma del carruatje ja era un altre home.

Que no 'm vinguessin á destorbar, que no 'm destraguessin ab quèntos... Serio, morrut, la boca tan-

BON CONSOL

—... per una pobra viuda que té set fills.
—¿Set fills? ¿Y entre tots no poden mantenirvos?

cada y 'ls ulls llens oberts, no 'm podia treure del pensament la importancia y la gravetat del meu empleu.

Devegadas algún company qu' estava de rellevo venia á parlarme de naps ó xirivias...

—Vés, noy,—li deya—que ara no estich per tú. El lloch de conferencia no es aquest: la plataforma d' un tranvia no es cap cassino.

—Pero, escolta...

Ni li responia. ¡Escoltarlo!... Posat allí, no escoltava més veu que la de la meua conciencia, que incessantment me deya:—¡No 't distreguis!... Pensa en las conseqüencias que per escoltar un moment polen sobrevenir.

Altres cops me sentia á quatre travessos de dit el refrech de las faldillas d' una xicoteta, que ab l' olor coneixia qu' era jova y fresca. Bé m' agradan á mí las xicotetas, sobre tot si son guapas... Donchs á pesar d' aixó, may se 'm va ocorre girarme ni tirar á cap viatjera 'l més petit requiebro.

Y á fé que algunas minyonas no esperavan que 'ls digués res, sinó qu' eran ellas mateixas las que 'm buscavan conversa... Jo pensava:—Xiula, xiula, serp, que no 'm tentarás. La maneta del aparato es lo que ara á mí 'm preocupa.

¿Cigarrets? Com no fos en una parada una mica llarga, m' havia acostumat á no fumarne cap. Ben estudiat, era lo més prudent. Tenint no més dugas mans, ¿cóm poden conciliar-se el maneig del cotxe y las diversas operacions que la confecció del cigarro exigeix?

Quan seguia un trajecte llarch, en línea recta y creuhat per transversals, allí m' hauriau vist explorant el terreno á dreta y esquerra, estudiant, endevinant, com quí diu, las intencions de las personas que tranzitavan per allí prop!...

Ab una llambregada comprenia la situació.— ¡Cuydado!—'m deya á mí mateix:—Aquell baylet deu vo'guer atravessar... ¡Atenció! Aquella veleta ara baixarà á la vía... Y sempre ho endevinava.

El ¡drinch drinch! de la campana avisadora no parava may. En las curvas perillosas, en els punts de

molta aglomeració, á la vora de's xanfláns... ¡drinch, drinch! al canto.

Si parava, no tornava á posar el cotxe en moviment que ro mires si en aquell instant pujava algú. Si anava á marxar, no movia la maneta sense mirar avans si la vía estava desembrassada.

Es clar, per fer tot aixó, havia de tenir l'esperit molt alerta y no pensar—com era 'l meu deber—en altra cosa qu' en la feyna delicada y comprometedora qu' en aquells moments estava desempeyant.

Pero en cambi ¡quina satisfacció per mí y ab quin orgull ho recordo! Durant el temps que vaig ser cotxero may, may vaig fer cap desgracia.

MATÍAS BONAFÉ

TEATROS

PRINCIPAL

Y vels'hi aquí que s' ha suspés de nou la tungada de *Teatre líric catalá*, que ab mes bon desitj que fortuna havia comensat en aquest teatre. Pera donarli vida en lo successiu, crech que será precís trobar artistas que revelin tenir alguna cosa mes que bona voluntat... Ab un quadro compost d' elements que sápigam declamar y cantar degudament no tindrà disculpa 'l públich que desdenyí aquesta nova manifestació del art de la terra, que fa temps ve pugnand per obrirse un camí expedit y gloriós.

Senzillas solen ser las obras del repertori, exemptas de sorpresas y cops amagats, netas per complet de xistes tontos y xocarrerías. Donchs, precisament aquestas produccions son las que demanan y exigeixen una interpretació mes esmerada.

Aixó es lo que pensava al veure *La barca*, lletra de Apeles Mestres, música de 'n Morera, y digna en tots conceptes de ser saborejada com un fruyt exquisit de dos talents inspirats y en fructuosa conjunció. ¡Quina llástima que l'execució no resultés, ni en son conjunt, ni individualment á l' altura de l' obra! Es aquesta un precís idili de gent de la Costa perfumat ab un gran sentiment poéich en el qual se diluixen lo mateix els personatjes que l' ambient... El mestre Morera ha sapigut adornarlo ab algunas ilustracions musicals, en tots conceptes dignas del llibre. D' aixó se 'n diu compondre bé y á conciencia.

Ab tot y el contratemps de l' empresa, *La barca* está llansada y anirá lluny, com hi ha anat *La Rosóns*, *Picavol* y altrás obras del mateix autor.

ROMEA

Teniam grans desitjos de coneixer l' obra *L' aniversari* del Sr. Vilaregut, per ser aquest en l' escena un autor novell, encare que no ho sigués tant en altrás manifestacions literarias, y entre ellas la crítica de teatros, en la qual se revelá sempre amant de las tendencias mes modernas.

Donchs perque 's vegi que 'l mon está plé de contras sentits, el Sr. Vilaregut al escriure la seva primera producció escénica s' ha enamorat d' un assumpto anti-quat, ab punts y ribets de melodramático, y qual objecte principal consisteix en arreglar las cosas de manera, que l' espectador estigui sempre titubejant sobre quí pot ser l' autor verdader d' un homicidi. Bé podria dirnos 'ho desde las primeras escenas, y no 'ns faria guar tant veritat es que llavors no hi hauria obra possible. Y dihem obra y no drama, perque 'l drama tampoch hi es.

A un li costa molt d' empassarse que una noya, que en

defensa de la seva honra, va matar á un vell lúbrich, acte que li valdria la mes completa absolució, aquí y á tot arreu, passi perque s'acusi del delicté 'l seu enamorat, contra 'l qual se justifica la prevecció del tribunal sentenciador, per las enconadas rivalitats polítiques qu'entre ell y 'l mort existían. Aixó son senzillament ganas de anar á presidí perque sí, causant la desolació d'una familia, y la desgracia de la mateixa interessada, que á la fi sucumbeix, víctima dels remordiments que l'acoran.

Baix aquesta base falsa no es possible construhir un' obra sòlida, ab tot y l'habilitat del autor, y aquesta sí que la posseheix, posantia de relleu á cada punt en el desarrollo de l'acció, en la disposició de las situacions, en la preparació dels efectes. Al veure'l tan perfecte coneixedor de todas las manyas del ofici, s'ha de confessar qu' es mes hábil que sincer.

Després de mencionar aquestas tatxas que tenen cert caràcter fonamental, emanat de la naturalesa del assumpto, l'esperit de justicia ens obliga á consignar que 'l Sr. Vilaregut ha demostrat tenir condicions molt envejables pel cultiu de l'art dramátich. L'acte primer — el millor en nostre concepte — té un ambient extraordinari, atractívol, sugestiu de veras. La major part dels personatjes están ben trassats en general, sobressortint els que tenen pasta pintoresca, com per exemple 'l sagristá y 'l campaner. Y 'l llenguatge que posa en boca de tots ells es adequat, natural, y dintre de sa naturalitat de una correcció intaxtable. Trossos hi ha de díálech verdaderament notables y que revelan la má de un mestre en el maneig de la prosa.

L'interpretació de l'obra bastant cuydada, á pesar de que no tots els actors — y entre aquests algun dels principals — sapiguessin el paper. En general emplearen tots una tónica de naturalitat molt justa y al mateix temps molt viva.

El públich molt intrigat per averiguar que havia mort á D. Maurici — públich de Romea al fi! — dispensá á L' aniversari una acullida de aquellas que fan dir: — L'obra ha sigut un éxit.

NOVEDATS

Ambo de tenors y tots dos novells y cataláns tots dos. Per un costat en Valls, que ab *Il Trovatore* fá gala de la seva veu potent y ben timbrada sobre tot en la corda mitja. El públich va obligarlo á repetir el *Matre infelice*, per haver donat molt bé l'agut. Pero 'ls que li vulguin bé, será precís que li digan: — Estudia, Valls, estudia. Com á pagés qu'eras tú ho sabrás que las terras quant millor conresadas, mes llevant.

Per altre costat, l'Utor, no ja ab l'indispensable *Affricana* del debut, sino ab *La Favorita*. Aquesta obra encaixa de una manera admirable á sas especials facultats vocals, de manera que si la cantés tota com el primer acte treuria favas d'olla. Està lo que se'n diu bé, lluhint las galanuras y 'ls matisos de la seva veu incomparable, tant en l'aria com en el duo.

Pero després claudica, y no per falta de facultats, sino per deficiencia d'estudi... y 'l públich qu'en l'acte primer está unánim en las manifestacions de aplauso, després se divideix, apareixent en pugna 'ls intolerants y 'ls benévols, els que s'empenyan en jutjar á n'en Manolo com un artista complet y acabat, y 'ls que 'l consideran baix un criteri relatiu.

Aquests son els que diuhen: — Bé ¿y qué no fá prou encare 'l xicot?

Verdaderament, fá més de lo qu'era d'esperar de la seva educació artística deficient... Pero encare no sab explotar prou bé la mina d'or que té á la gargamella;

ENTRETENIMENTS GUBERNATIUS

—¿Pero no veu, don Carlos, que si 'l gros allarga la grapa, del petit no'n queda ni la quía?

encare no sab convertir el preciós metall de la seva veu en joyas primorosas.

—¿Es que'n sabrá algun día?

Vels'hi aquí un altre tema, que manté l'interés de las discussions, y sobre 'l qual sería en extrem aventurat anticipar judici. Basta consignar tant sols qu'en el poch temps que porta de carrera l'Utor ha adelantat notablement.

GRANVÍA

Ab la graciosa obra *Un provinciale á Parigi* va fe 'l senyor Duse las delicias del públich que no's cansá de riure ni d'admirar la ductilitat artística de tan notable actor. La obra, sense tenir cap classe de trascendencia, va ser celebrada per las entremaliaduras qu'enclou y per ser realment escrita ab garbo y coneixement escénich.

També'ns ha fet saborejar la gran Vitaliani son art exquisit en algunas de sas predilectas obras ja conegudas, tals com *La Locandiera*, joya del teatro clássich italiá, y la ja popular comedia *Zazá*, que vé á ser avuy una especie de *Flor de un dia* de las nenas modernistas. Inútil dir que la eminent artista ha demostrat en cada una d'ellas ser la mestra *non plus* en aixó d'emocionarse y saber exteriorisar las emociones de modo que trascendeixin al espectador fins e's mes petits detalls psicológichs dels tipos que interpreta.

CIRCO BARCELONÉS

L'inauguració de aquest teatro tindrà efecte el disapte 10 de Octubre per una companyia que capitanejan en Teodor Bonaplata y l'Enrich Gimenez y de la qual forma part l'actriu Sra. Llorente.

Hi ha verdaders desitjos de tornar á veure al Sr. Bonaplata, que ha permanescut tants anys á América, y que conta á Barcelona ab tantas y tan merescudas simpatías.

La companyia disposa de un extens repertori de dramas, y de algunas obras novas catalanas y castellanas indistintament, quals títols prometen emocions al públich amic del género popular.

Veurem si ab tots aquests alicients units á la baratura dels preus se logra reviscolar un teatro digne de millor sort de la que ha vingut tenint fins are.

CIRCO ESPAÑOL

Alternant obras moderníssimas del teatro qu'ara está en boga ab las produccions més clássicas de la escola me-

lodramática, la nutrida companyia que dirigeix D. Mi^guel Rojas de la qual forma part la estudiosa dama jove Srta Caparó, ha comensat la campanya ab bon peu. En pochos días ha representat ab tota la consciencia artística possible, donats els elements y las forsas ab que conta, dugas obras d'empenta: *Els senyors de paper* de 'n Peyo, y *Fora de la vida* de 'n León Pagano, de las quals havém pensat no dirne res per ser ja conegudas de nostre públich y haverne fet menció á son degut temps.

N. N. N.

¡FIAT LUX!

La guerra que 'l gas d' hulla
ha declarat al d' aygua,
ha de fer molt sororoll y molta bulla; (1)
Per xo tothom que sab que l' aygua mulla
ha decidit mirársela ab paraygua.

Es clar que discutirho
no 's pot á la *tun-tun*
perque es cosa difícil l' *aclearis*ho;
pro qu' ha de discutirse, no cal dirho,
puig de las discussions ne surt la *llum*.

Vinga una comissió,
nombris una ponencia
qu' entengui y estudihi la qüestió,
y vulga pendre 'l pols á la opinió
per poderse arribá á una inteligéncia.

Busquin, ab entrevistas,
solucions armoniosas,
tots els qu' han de jugarhi á cartas vistas
com son: tots els vehins, tots els lampistas,
y tots els fabricants de *gas...eosas*.

Y si temen un flasco
y ho portan á las urnas,
y en plebiscit el poble 'ls dona un xasco,
preparémnos á rebre 'l gran xubasco
perque rebrá tothom de las *espuernas*.

Per xo la gent pacífica
busca una forma armónica,
per evitar qu' una qüestió científica
se converteixi en lluyta terrorífica
molt pitjor que la guerra macedónica.

Puig si en l' hora suprema
de dar la decisiva,
enjugés sos *canóns* cada sistema,
¡Deu ens en guard! per veure qui mes crema
pels carrers correría l' *aygua* vival...

Veuríam barricadas,
incendis, explosions;
y contadors, espitas, canonadas
y tot el material, en dos bandadas
abrahonarse ab furia com lleóns;

Els fanals, per exemple,
caurían com á moscas,
y per xo ab prevenció hi ha qui ho contempla;
perque fora un bunyol gran com un temple
que per molt *llum* quedessim á las *foscas*.

¡Avants que aixís deixarnos,
parlant ab propietat,
un *raig* de sa *claror* vulga enviarnos
el nou gas y de cop iluminarnos
el cervell y els carrers de la ciutat!

Ningú tan *negat* fora
ni que d' *aygua* 's tractés,
que negués la potencia enlluhernadora
d' un gas que pot servirse ab regadora
y qu' ha de fer servey als tabernés;

Un gas d' *aygua potable*
y al preu qu' ha de sortí'
per forsa ha d' esse' un gas recomanable,
y si á algú li semblés poch saludable
se 'l podria fe' ab *aygua... de Vichy*.

Perque si succehia
com fe entendre algú vol,
qu' escribinthi, la vista 's ressentia,
lo millor fora escriure al mitj del día

(1) Aixís com si fos gas acetileno,
hauria promogut un desenreno.

CONGRÉS FEMENÍ

Una sessió tranquila.

y en un lloch que dongués de cara al sol.

Finalment, si algú troba
que la forma grotesca
ab que tracto l' assumpto no es gens nova,
y ni que 's parli d' *aygua*, desaproba
que m' ho hagi pres aixís, tant á la *fresca*;

Sápiga el poca-latxa,
que á mí no m' encapritxa
cap projecte, dictámen ni mensatje;
perque no he cobrat may de ca 'l *Strache*
ni un céntim en Lebón tampoch m' esquitxa.

Seríament discutirlo
el nou gas, no podria...

(Primer per aprobarlo ó combatirlo,
tinch de saber si 'ls qu' han de consumirlo
me farán posá' á mí la canyería).

PEP LLAUNÉ

ESQUELLOTS

Cada día 's veu més clar que las malas manyas
del caciquisme han passat á la historia, per lo me-

nos á Barcelona. El poble aixís ho vol; el poble está
decidit á no consentir que 's restableixin, y la vo-
luntat del poble s' ha de cumplir y 's cumplirá.

Es un fet aquest degut al progrés de las ideas y
de las costums. Insensat será qui 's proposi fer anar
enrera las ayguas de un riu. Podrá posar obstacles
al seu curs, pero las ayguas detingudas s' anirán
acumulant y acabarán per desbordarse rompent l'
obstacle y arrastrant al que s' haja proposat conté-
nirlas y contrariarlas.

Aixó es lo qu' está passant á Barcelona, ahont,

entre 600 mil ciutadans, no 'n troba el govern ni tant sols un que 's comprometí a guanyar las próximas eleccions municipals.

El que menos d-mana que se suspengui l' actual Ajuntament; que al donarli la vara de R. O. li donguin ademés una Corporació municipal de R. O.

¿Pero ahónt son els 50 individus, ab prou sagí, per acceptar un encàrrech tan difícil, en contra de la voluntat del poble de Barcelona?

Tant se valdria publicar un anunci dihent:

«Se necessitan 50 tarugistas que 's comprometin a guanyar las próximas eleccions.»

Es més que segur que avants de decidirse 's palparian la roba, sabent que hi ha més de 50,000 ciutadans honrats (1,000 per cada tarugista) resolta a impedir que 's jugui brut.

De manera, que ben considerada la cosa, al mateix govern ha de tenirli compte que 'l riu segueixi bonament el seu curs, dintre de son llit natural.

¡Deu el guard de un desbordament!

M' ha cridat l' atenció que 'l Cónsul de Turquia haja dirigit una carta al Governador civil, demanantli que prohibeixi l' exhibició en un cert cinematógrafo de una película referent a la guerra dels Balkans, que considera depressiva per aquell país.

Voldriam ser governadors per contestarli:

—Sr. Cónsul: si vosté té franquesa ab el sultán, fassi 'l favor de dirli que no permeti que 's cometin barbaritats en la guerra de Macedonia, y aixís no tindrà cap película que li fassi coure 'ls ulla.

Al senmanari sicalíptich *El Morrongo*, el més gat

ENTRE AMICHS

—¿Quántas conquistas has fet á fora?
—Mira: una, dugas, tres, quatre, cinch, sis, set, vuyt...
—¿Pero, per qué no las portas sumadas?

L' AUTOR DE «LA BARRACA»

Las xufias que al seu hort eria s' escampan per tot el món: avuy en día es el *ché* de mayor circulación.

dels que 's publican á Madrid, li ha sigut imposat una multa de 500 pessetas. ¡Quin marramau més desconsolador devía fer, pobre mixeta!

El govern ja no se 'n accontenta d' anar contra la premsa republicana; ara 's dedica á empaytar gats y clavalshi impositions per las costellas, boy cantant aquella cansó, pero reformada:

—¡Ay Morrongo, ay Morrongo
ya verás que *multita* te impongo!...

Y total, per qué?... Per miolar ¡pobre innocent!

Els tranvías de la General, guíats, á causa de la *huelga*, per mans inexpertas, á cada punt descarrilan ó donan lloch á accidents com el que va ocorre en el carrer de Balmaes, que després de rompre un cotxe que anava desafortat las cadenas de la valla, ab un xich més se dona un trágich petó ab un tren de Sarriá.

Tot aixó resulta sumament recreatiu.

Y 'ls de l' Anónima, sens dupte pera no ser menos que aquells, funcionan com á guillotinas en plena activitat.

Diumenje no varen cometre més que tres estropicis: un noy mort, un home ferit de molta gravetat y un' altre de contús no menos grave que l' anterior.

Ni que s' haguessin contrapuntat per veure qui tornaria més carn humana en picadillo de pilota.

¿Se'n recordan? L' any passat se feren festes: donchs aygua va. Mentres hi hagué penjats al carrer fanalets y banderas, ni un sol día deixá de ploure.

En cambi, enguany que no s' han fet moixigan-gas, de núvols se n' han vistos alguns; pero d' aygua no n' ha caygut una gota.

No comprench com els fabricants de parayguas, impermeables y sabatas de goma, no s' emprenen cada any pel seu compte la celebració de las festes de la Mercé.

De un article de *La Perdiu*:

«Lo que may se demostraria es la necessitat de tornar al sistema antich de falsejament del sufragi.

«No, aixó ho compendrán tots els elements sensats, tota la gent d' arrel.»

Suposo que la *gent d' arrel* deu ser la que avants era designada ab el nom de *gent de bé*.

¡Ab una mica més *La Perdiu* dirá á n' aquesta gent que té un *arrel de bojeria!*

Li está molt bé per haverse embolicat ab perdi-gots, que fins quan se proposan fer una carícia, cla- van una picada.

Al Sr. Boladeres no li deixan un moment de sos-sego.

Figúrinse que 'l día de la Mercé, mentres se tro- bava á la iglesia parroquial, presidint á la comissió de regidors que assistí al solemne ofici, rebé ordres de anar immediatament al teléfono á conferenciar ab el ministre.

Y no tingué més remey que cumplirla, per alló de que primer es l' obligació que la devoció.

Precisament el Sr. Boladeres, en aquells instants, tenia la vista fixa en l' imatge de D. Francisco que

adorna la cúpula de la Mercé, y pensava:—¿Quánt t' hi veurás tu tan enlayrat, mostrant á las futuras generacions la majestat de tas patillas?

Donchs, en tan preciosos moments li ve 'l recado de qu' era precis anar immediatament á conferenciar ab el ministre.

Qué la Verge de la Mercé li perdoni al ministre de la panxa! ¡Vaya una manera de rómpreli las ora- cions á un arcalde de R. O.!

En Bombita 's retira del toreig. El día de la Mer- cé 's va despedir dels seus amichs y admiradors de Barcelona.

Y díguinli tonto. Acaba de cumplir 30 anys, y ab els dotze que porta de posarse prop de las banyas ha arribat á reunir un capital que passa de 100 mil duros. Ab aquesta suma ja 'n te prou pera viure de renda, y anar á veure 'ls toros desde 'l *tendido*, confós entre 'l públich estúpido qu' enriqueix als toreros, y deixa morir de fam als mestres d' estudi.

L' ESQUELLA DE LA TORRATXA envía un saludo entusiasta á Blasco Ibáñez, diputat á Corts per Va- lencia y novelista insigne.

El poble de Barcelona va dispensarli dissapte á la nit una recepció entusiasta, com pocas se 'n venhen. Aquells aplausos de l' enorme massa popu- lar que atronavan l' ample espay del Passeig de Gracia, tenian un doble carácter.

Eran aplausos per l' hoste de Barcelona, y eran además bofetadas que queyan sobre las galgas de sos miserables detractors.

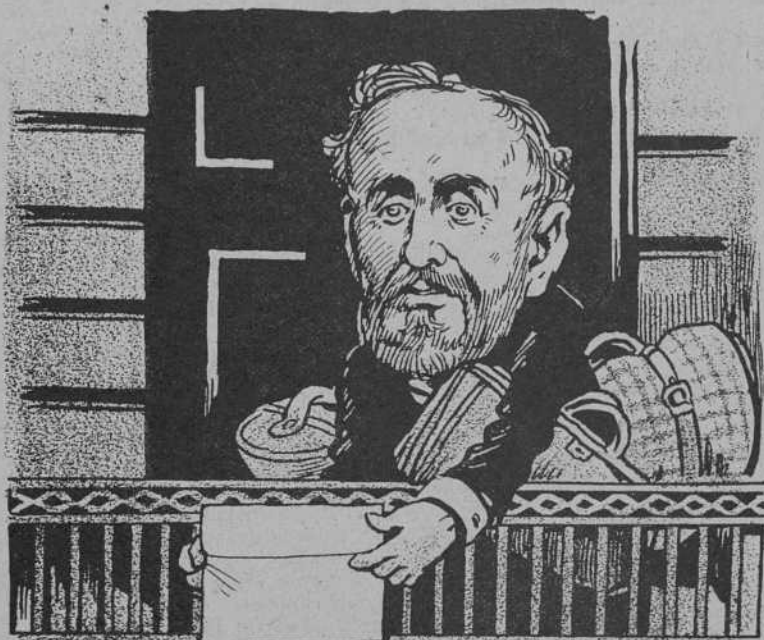
Com tots els pobles dotats de un gran instint, el de Barcelona 'n sab molt de matar dos aucells de un tret.

L' ALCALDE FOX-TERRIER

Ara que havia trobat tan bonica ocupació, ¡ferlo torná á casa seva!... ¡pobre senyó!

UN QUE PLEGA

BERNO DE LA PROVIN

—Com que ab tot y 'ls meus esforços veig que la cosa no fila, coloco aquí aquest paper, que vol dir que això se aquila.

La fundició de bronzos artístichs de Masriera y Campins, es com tothom sab, una gloria de Barcelona, y fins dirém d' Espanya entera, ja qu' en la perfecció ab que cultiva el seu art, competeix ab las casas més celebradas del extranger.

Li faltava un local, en un lloch céntrich, pera tenir sempre á la vista del públich sos celebradíssims traballs, y aquest local l' acaba de instalar en ple carrer de Fernando, davant per davant del Passatge del Crèdit. El nou establiment es magnífich, constituint una nota artística de primer ordre. En el decorat extern fet de mosaich s' hi reproduheix l' ori-

gen de la fundició simulat per un volcá, y l' origen del enmotllament, representat per un terreno primitiu, en quals capas s' hi troban els restos de animals desaparecuts. El gust artístich de aquesta fantasia simbólica es tan atrevit com irreprotxable. Mereix un calorós aplauso 'l jove artista Víctor Masriera que l' ha imaginada.

Rich y suntuós es també l' interior en el qual s' hi destaca una columna feta á manera d' estaláctica de una gruta, que serveix de aparato de il·luminació. Y tot el local está ple de preciositats fosas en la casa, y degudas als principals escultors de Barcelona y del resto d' Espanya.

Contents deuen estar els artistes que cultivan l' escultura de possehir un saló tan adequat pera las sevas exhibicions. El tenen els pintors á Ca'n Parés y ells, que no podían ser menos, el tindrán desd' ara en el nou establiment, ab que la munificencia y 'l bon gust dels Srs. Masriera y Campins, acaban de dotar á Barcelona.

El Sr. Rothwos al anarse'n precipitadament á Madrid, va dir que 'l seu viatge era motivat per assumptos de caràcter particular.

No serém nosaltres qui 'l desmenteixi.

Alló de anarse'n á Madrid á tractar ab el ministre la manera de guanyar unas eleccions sense electors, es verdaderament, una cosa que te molt de particular.

Lo que 's barrina pera guanyarse aquesta trista vida.

A Londres s' ha donat á l' lum un frenólech ab el propòsit de aplicar la frenología á la locomoció en automóvil.

Una mica pelut es á primera vista determinar quina relació pot tenir una cosa ab l' altra. Y no obstant, ell l' ha trobada aquesta relació, y ab l' idea de crearse una gran clientela.

Al efecte ha circulat un prospecte, compromententse á donar certificats que garantisin l' aptitud dels *chauffeurs*, revelada per l' inspecció frenológica dels interessats. A n' als que tinguin ben desenvol·lat el bulto de la precaució, ja se 'ls hi pot confiar la direcció del automóvil.

Preu de la consulta: 5 schillings, ó com si diguessim 6 franchs 25 céntims. Pochs diners y ben gastats.

Ab gran sentiment havém rebut la trista nova de la mort de D. Francisco Comas y Pou, un de nostres estimats col·laboradors literaris.

En distintes ocasions la seva firma havia honrat las columnas de LA ESQUELLA DE LA TORRATXA. Era jove encare y tenia condicions molt envejables pera 'l cultiu de la poesia festiva quina dificil facilitat havia demostrat possehir més d' una vegada.

Válguin á sa familia aquestas curtas ratllas de viu testimoni de nostre condol per tant irreparable pèrdua.

Entre gent de mal viure:

- ¿Y ara qué pensas fer?
- Penso obrir una botiga.
- Qué tens socio?
- Socio no; pero tinch un russinyol.

Diálech entre dos tipos de un poble de fora:

-Dinhen que á Barcelona tot es car. Mentida: jo hi viscut á Barcelona vint anys seguits ab una peseta no més. ¿Saben cóm m' ho feya?

-Ja m' ho penso: cada dematí al llevarte, lo primer que feyas era buscar qui 't deixés un duro.

Confidencias:

-Ay; sí, amiga meva, al últim, al cap de tres anys de matrimoni he averiguat una cosa ben amarga.

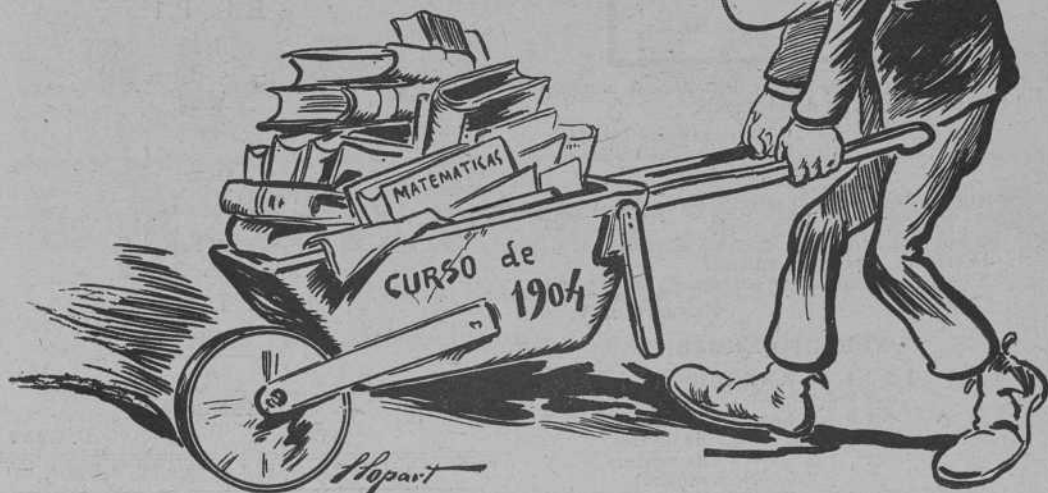
-¿Qué, si 's pot saber?

-Que 'l meu marit no 's va casar ab mí per la meva hermosura, sino pel meu dot.

-¿Y per aixó t' afligeixes? Jo al puesto teu me 'n alegraria.

-¿Per qué?

-Molt senzill: porque comprendria que no es tan tonto com molts se creuhen.

-Ab tants programas, y apuntes, y llibres y llibretas, ó aném á ser uns sabis de debó ó aném á tornarnos tarumbas.

Á LO INSERTAT EN EL PENULTIM NÚMERO

- 1.ª XARADA.—*En-sa-rro-na-ri-a.*
- 2.ª ANAGRAMA.—*Apats—Tapas—Pasta.*
- 3.ª CONVERSA.—*Sila.*
- 4.ª GEROGLÍFICH.—*Per sobretodos y capas los sastres.*

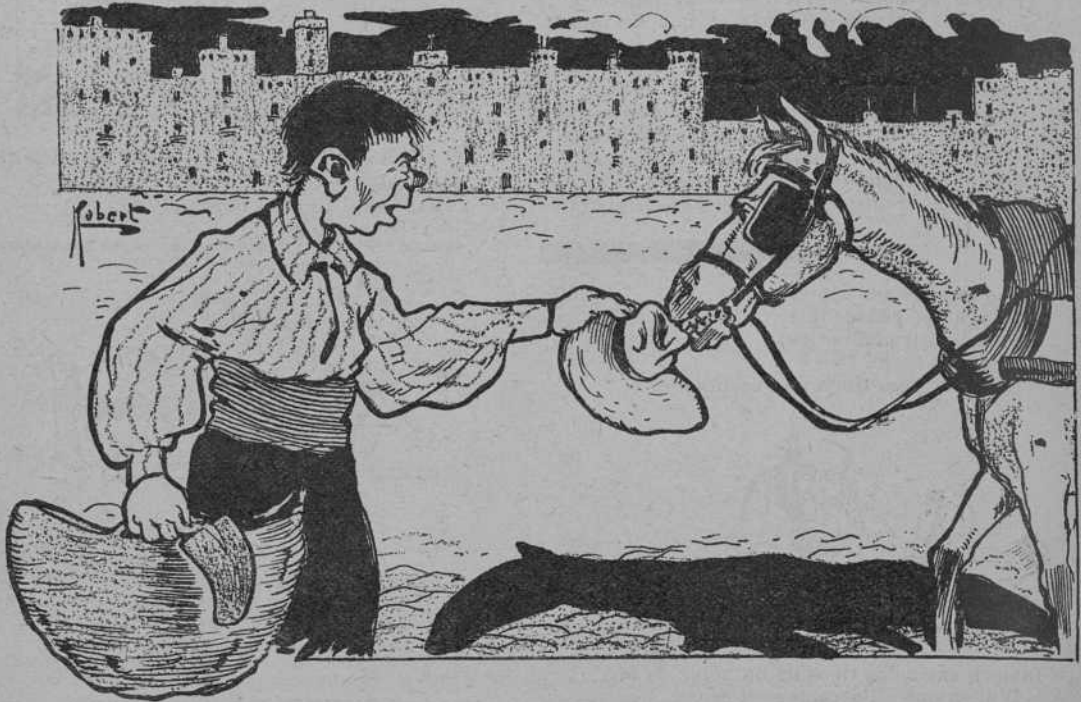
XARADAS

I

Aixís que la *prima-dos* dongui 'l *tersa* formal,
un vestit color total
d' un género *hu* y preciós

¡POBRES ESTUDIANTS!

L' ENTERRO DEL BARRET DE PALLA

—S' ha acabat l' estiu: té, ménjatel, y bon profit.

li regalaré en senyal
de que haig de ser son espós.

P. GRAN

II

Es beguda ma primera,
ma segona una vocal:
musical es ma tercera
y una flor lo meu total.

PALAU Y GIMÉNEZ

TRENCA-CLOSCAS

AMALIA CELDA
REUS

Formar ab aquestas lletas degudament combinadas
el títol de un aplaudit drama catalá.

UN PETIT REPUBLICÁ

CONVERSA

- ¿Que aném á passá 'l ratet á algun puesto, Baldo-
mero?
- Si tan t' hi empenyas...
- Ja está dit. ¿Ahont hi anirém?
- A casa de la fulana que acabém dir entre tú y jo.

ERNESTO DE V.

LOGOGRIFO NUMÉRICH

- 1 2 3 4 5 6 7.—Nom d' home.
- 6 5 2 4 2 3.— » de dona.
- 4 5 8 2 4.— » de un tirá.
- 4 7 6 2.— » de un rfu:
- 1 2 6.— » de verdura.
- 3 5.—Nota musical.
- 1.—Consonant.

PAGUERAS

MUDANSA

Fou tan bó el Tot que passá
l' altre dia ab un del Tot
que 's promogué un alborot
y ell tot fresch se vá quedá.

Es lo cás, donchs, que al aná
á agafar un cert gosset
sens mirars'hi 'l tabalot
doná un tot que no devia
y fugintli ab alegría
lo deixá ab un pam de tot.

F. CAMAMILLA

GEROGLÍFICH ANUNCI

VII
R I P I
I I
t n d a D.
I E N.
C
rich
P L
a a vvd la
9 - 4 = 3 + 2
7 7
o o
e

informarán

P. GRAN

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, 20

Imprempta LA CAMPANA y LA ESQUELLA, Olm, 8
Tinta Ch. Lorilleux y C.^a

Antoni López, editor, Rambla del Mitj, número 20, Llibreria Espanyola, Barcelona. Correu: Apartat número 2

Obra nova de **APELES MESTRES**

DRAMA
LÍRICH
—
PREU
UNA pesseta

DRAMA
LÍRICH
—
PREU
UNA pesseta

LA BARCA

Está agotantse

EL POBLE GRIS

PER
SANTIAGO RUSIÑOL

— Un tomo en 8°, Ptas. 5 —

JACINTO VERDAGUER

**AYRES
DEL
MONTSENY**

Preu 3 pessetas

C. GUMÁ

**Mil y un
pensaments**

Preu 1 pesseta

Próxim á agotarse

NITS DE LLUNA

PER FREDERICH SOLER
(PITARRA)
— Pessetas 2 —

OBRAS DEL NOTABLE ESCRITOR
ENRICH DE FUENTES

ESTUDIS + APLECH

Preu: 3 pessetas

Preu: 3 pessetas

LA PAPALLONA

PER NARCÍS OLLER

Edició esmeradament impresa y luxosament enquadrada

Se 'n feu una curtíssima edició que 's venia á **QUATRE** pessetas l' exemplar.

No haventse pogut colocar, se cedeixen avuy dits exemplars al preu de **UNA PESSETA** cada un.

NOTA.—Tothom que vulga adquirir qualsevol de dites obras, remetent l' import en llibransas del Giro Mútuo ó bé en sellos de franqueig al editor Antoni López, Rambla del Mitj, 20, Barcelona, la rebrá á volta de correu, franca de ports. No responém d' extravios, si no 's remet ademés un ral pera certificat. Als corresponents se 'ls otorgan rebaixas.

EL PINXO CAVIERITU

—Doneume la vara á mí,
deixéumela manejar,

y guanyo las eleccions
y ningú gosa xistar.